

شیوه انتقالی در بستر آموزش الکترونیکی*

نادر حقانی

استادیار دانشکده زبان‌های خارجی دانشگاه تهران

تاریخ وصول: ۸۴/۴/۱۲

تاریخ تأیید نهایی: ۸۴/۵/۱۰

چکیده

ابداع و استفاده از شیوه‌های گوناگون آموزش زبان خارجی همواره با هدف افزایش کمی و کیفی در مهارت‌های چهارگانه کلاسیک صورت گرفته است. پیشرفت‌های تکنولوژیکی در بعد استفاده از رسانه‌ها و تحولات علمی در رشته‌های مرتبط با یادگیری به طور اعم و آموزش زبان به طور اخص، تأثیر مستقیم در مقوله‌های نظری و عملی آموزش زبان دارد. چگونگی انتقال دانش و ایجاد و تقویت مهارت‌های کتبی و شفاهی با استفاده از یک شیوه آموزشی ثابت و یا ترکیبی از پارامترهای گوناگون دو یا چند شیوه، بارها در بستر فیزیکی مورد مذاقه و بررسی قرار گرفته است. در مقاله حاضر ضمن بررسی قابلیت شیوه انتقالی که خود روشی تلفیقی و حاصل ابتکار آلمانی‌ها می‌باشد، امکان به کارگیری این شیوه در بستر الکترونیکی و در مقایسه با بستر فیزیکی از منظر چگونگی تقطیع محتوا، نظارت بر نحوه انتقال و نگرش به زبان‌آموز مورد بحث قرار می‌گیرد.

واژه‌های کلیدی: شیوه انتقالی، مخاطبان، محیط آموزش، دستور زبان، مهارت شفاهی.

* مقاله حاضر مستخرج از طرح پژوهشی «بررسی شیوه‌های آموزش زبان در بستر آموزش الکترونیکی» به شماره ۳۶۳/۴/۱۰۲۷ است که با حمایت مالی معاونت پژوهش دانشگاه تهران در حال انجام می‌باشد.

مقدمه

استفاده از شیوه‌های آموزش زبان در ارتباط مستقیم با عوامل مختلفی از قبیل استعداد، سن و انگیزه زبان‌آموز، محیط آموزش، تفکر حاکم بر محل آموزش و همچنین فاکتورهای متعدد نظیر نگرش و نظارت قرار دارد. تأکید بر هر یک از این عوامل و پارامترها و یا تغییر آن‌ها که غالباً متأثر از شرایط حاکم بر جامعه و پیدایش نظرات جدید در حوزه‌های مختلف از جمله زبان‌شناسی، روانشناسی و علوم تربیتی می‌باشد، ابداع شیوه‌ای جدید و یا تحول در شیوه‌های قبلی آموزش زبان را به دنبال دارد. شیوه انتقالی به عنوان یکی از شیوه‌های آموزش زبان به طور اعم و آموزش زبان آلمانی به طور اخص، نتیجه تأکید بر دو عامل مخاطب و محیط آموزش می‌باشد. رشد اقتصادی آلمان و استقبال از دانشگاه‌ها و مراکز علمی آن در دهه‌های ۵۰ و ۶۰ میلادی و در نتیجه سیل مهاجران به این کشور و نیز سایر کشورهای آلمانی زبان، مراکز آموزش زبان در این کشورها را با شرایط و مخاطبان جدیدی مواجه ساخت. در واقع اکثر مخاطبان این مراکز گروهی ناهمگن از زبان‌آموزان بزرگسالی بودند که با هدف تحصیل، کسب درآمد و ارتقاء شغلی به آموزش زبان به عنوان عاملی قوی در افزایش کارایی در محیط‌های اشتغال می‌نگریستند. زندگی در آلمان و لزوم کسب توانایی در برقراری ارتباط گفتاری با جامعه آلمانی زبان به عنوان نیاز اساسی و ضرورت کاری مهاجران از یک سو و تغییر نگرش در یادگیری زبان در مدارس آلمان، موجب ابداع شیوه انتقالی از سوی مراکز آموزش زبان آلمانی در این کشور گردید. شیوه انتقالی اگرچه در بدو امر، خاص مراکز آموزش زبان آلمانی در آلمان و سایر کشورهای آلمانی زبان بود، اما بعدها به عنوان شیوه‌ای جدید در مراکز آموزش زبان آلمانی و حتی مراکز آموزش عالی سایر کشورها از جمله فرانسه مورد استفاده قرار گرفت.

این شیوه تلفیقی که شاید بتوان آن را شیوه دستور-ترجمه تغییر یافته نامید، از قابلیت اجرا در تمامی محیط‌های آموزش زبان خارجی برخوردار بود. شیوه انتقالی متناسب با امکانات فنی مدارس و مراکز آموزش زبان، با دو دیدگاه «تقویت مهارت‌های کتبی از طریق ترجمه» و «افزایش مهارت‌های شفاهی از طریق استفاده از ابزارهای شنیداری و گفتاری»، تا زمان

گسترش شیوه شنیداری^۱ در دهه ۷۰ میلادی، همچنان کارایی خود را در بستر فیزیکی آموزش حفظ کرده بود. با تغییر نیازهای آموزشی مخاطبان و در نتیجه ورود شیوه‌های جدیدتر و رقابت آن‌ها با یکدیگر، استفاده از این شیوه به تدریج رو به افول گذاشت. پیدایش و گسترش اینترنت در دهه گذشته، امکان استفاده از شیوه‌های آموزش زبان را در بستری جدید مطرح نمود. در حال حاضر قابلیت‌های موجود در اینترنت از جمله ارائه چندرسانه‌ای مطالب، ایجاد محیط‌های مجازی شبیه به محیط‌های جامعه زبانی مقصد و برقراری ارتباط نوشتاری و گفتاری از طریق امکاناتی نظیر پست الکترونیکی و چت، بستر مناسبی را برای آموزش زبان خارجی به شیوه انتقالی به ویژه در کشورهای غیر آلمانی زبان فراهم نموده است. مقاله حاضر ضمن نگاهی گذرا به عوامل مؤثر در ابداع شیوه انتقالی، به مقایسه اجرای این شیوه در دو بستر آموزش سنتی و آموزش نوین حضوری^۲ می‌پردازد.

بحث و بررسی

با اتمام جنگ جهانی دوم و شکوفایی مجدد علمی و اقتصادی در آلمان، بسیاری از علاقمندان به تحصیل و همچنین افراد جویای کار، به این کشور و سایر کشورهای آلمانی زبان روی آوردند. حضور این افراد در کلاس‌های آموزش زبان آلمانی، معلمان و مراکز آموزش زبان را با موقعیت جدیدی مواجه ساخت. در واقع حضور مهاجران با ملیت و زبان مختلف و نیاز آن‌ها به ارتباط گفتاری و تقویت مهارت‌های شفاهی به عنوان هدف اصلی از یادگیری زبان آلمانی، تدریس زبان آلمانی به شیوه دستور-ترجمه را با توجه به ویژگی‌های خاص خود عملاً غیر ممکن ساخته بود (ر.ک. حقانی، ۱۳۸۳، الف، صص ۱۱۲-۱۰۳)، ضمن آنکه قشر تحصیلکرده مهاجران و علاقمندان به تحصیل به دلیل آشنایی قبلی با شیوه دستور-ترجمه تمایل چندانی به آموزش زبان آلمانی به شیوه شنیداری نداشتند. علاوه بر این گروهی دیگر از مهاجران، بیشتر به جذب سریع در بازار کار می‌اندیشیدند و از اینرو طی کردن راه یادگیری زبان از طریق شیوه دستور-ترجمه برای آن‌ها طولانی و غیرمفید می‌نمود. با توجه به این

1- audiolinguale Methode

2- online-Learning

شرایط، ابداع شیوه‌ای جدید که قابلیت انطباق با نیازهای مخاطبان خود را داشته باشد، الزامی به نظر می‌رسید.

توجه بیشتر به آموزش زبان خارجی در دبیرستان‌های آلمان و تأکید آن‌ها بر اهداف (سستی) آموزش زبان یعنی «محتوای آموزش» و «پرورش فکری» نیز متخصصان آموزش زبان آلمانی را بر آن داشت تا ضمن توجه به دو فاکتور مخاطب و محیط آموزش، شیوه‌ای جدید را در قالب اهداف مذکور ابداع نمایند (ر.ک. کریست، ۲۰۰۳، ص ۶۲۱). شیوه انتقالی از دیدگاه متخصصان آموزش زبان، معمولاً به عنوان شیوه‌ای تلفیقی تعریف می‌شود. این شیوه که به طور مشخص در دهه ۵۰ قرن بیستم در آلمان ابداع شد، نتیجه تلفیق اصول کلی شیوه دستور-ترجمه با تجربیاتی بود که آمریکائیان در دهه ۳۰ و به خصوص دهه ۴۰ قرن بیستم در زمینه تربیت مترجم شفاهی با استفاده از روش‌های شنیداری-زبانی کسب کرده بودند. در واقع شیوه تلفیقی، اصل «تربیت اخلاقی و تحول شخصیتی زبان‌آموز» را از شیوه دستور-ترجمه و اصل «آموزش به زبان خارجی» یعنی آموزش صرف به زبان مقصد را از شیوه‌های یادگیری مستقیم و شنیداری اقتباس کرد (سایت روش‌های آموزش زبان آلمانی، ۲۰۰۵). شاید بتوان گفت، شیوه انتقالی اولین شیوه در آموزش زبان است که به صراحت دو عامل مخاطب و محیط آموزش را مورد توجه قرار می‌دهد. در واقع اگر در شیوه‌های دستور-ترجمه و شنیداری، بحث آموزش زبان به مخاطبان ناهمگن در محیطی خارج از محیط زبان مبدأ عموماً متصور نبود، شیوه انتقالی برای آموزش زبان آلمانی به مخاطبان ناهمگن در محیط زبان مقصد شکل گرفت.

در تدوین برنامه‌های درسی مراکز آموزشی، اهداف شیوه انتقالی در سه مقوله کلی «مفاهیم فرهنگی»، «آموزش یک زبانۀ واژگان و دستور» و «تمرینات» دسته‌بندی و به صورت زیر تعریف می‌گردد (نویز، ۲۰۰۳، ص ۲۲۹):

- حفظ ارزش‌ها و مفاهیم فرهنگی زبان مقصد
- به فعالیت واداشتن زبان‌آموز
- تأکید بر آموزش به زبان خارجی مگر در شرایط خاص
- استنباط معنای واژگان در قالب متن
- روش استقرایی در آموزش دستور (از مثال به قاعده)

- آموزش مرحله‌ای دستور

- طراحی تمرینات شفاهی بر اساس موقعیت‌های زنده زبانی

- تمرین ترجمه در چارچوب اهداف

با نگاهی عمیق به اهداف مذکور می‌توان اثرات شیوه دستور-ترجمه را در شیوه انتقالی به خوبی مشاهده نمود. این مسأله در مورد کتاب‌های معتبر آموزشی زبان انگلیسی و فرانسه آن زمان نیز مشهود بود.^۱ از آنجا که منابع مورد استفاده در آموزش زبان آلمانی به بزرگسالان، به دلیل تأکید بر شیوه دستور-ترجمه و در نتیجه عدم توانایی در تأمین نیازهای آموزشی زبان‌آموزان، منابع مناسبی برای آموزش زبان آلمانی به شیوه انتقالی محسوب نمی‌شدند، در سال ۱۹۵۵ کتاب آموزشی جدیدی تحت عنوان «آموزش زبان آلمانی به خارجی‌ان»^۲ توسط شولتس Schulz و گریسباخ Griesbach تدوین و انتشار یافت. در این کتاب علاوه بر آنکه سه عامل هدف، مخاطب و محیط آموزش متناسب با زمان و شرایط آن زمان در نظر گرفته شده بود، نحوه تدریس «دستور زبان» و «واژگان» بر مبنای اصول و قواعد کلی شیوه دستور-ترجمه و «تنظیم ساختار هر درس» و «نوع تمرینات» نیز منطبق با شیوه شنیداری بود. شایان ذکر است با توجه به هدف زبان‌آموزان از آموزش زبان آلمانی و نیز تعامل نزدیک آن‌ها با فرهنگ و جامعه کشورهای آلمانی زبان، مطالب درسی عمدتاً در ارتباط با موضوعاتی از قبیل اجاره مسکن، ثبت‌نام در دانشگاه، خرید، تکمیل فرم و دیگر فعالیت‌های روزمره انتخاب می‌شدند.

شیوه انتقالی را می‌توان از دیدگاهی دیگر، نمونه‌ای تحول یافته از شیوه دستور-ترجمه تلقی نمود. دلیل این امر محوریت دستور زبان در تدوین مطالب و تنظیم ساختار درس‌ها می‌باشد. در شیوه انتقالی، هر درس با یک متن اصلی آغاز می‌شود. متون اصلی عموماً متونی مصنوعی هستند و در ارتباط با موضوعات متنوعی از قبیل «زندگی دانشجویان خارجی در آلمان»، «مسافرت» و «مکاتبه» تدوین می‌گردند. ضمن آنکه یک نکته دستوری خاص نیز مرتباً در جملات مختلف متن تکرار می‌شود. روش یادگیری از مثال به قاعده و تکرار نکات

دستوری در متون درسی، حاکی از سیطره نظریه رفتاری در شیوه انتقالی می‌باشد، چرا که برخورد مداوم زبان‌آموزان با نکته‌ای دستوری که در قالب جملات متن بیان شده است، شکل‌گیری قاعده مرتبط با آن نکته را در ذهن آن‌ها به دنبال دارد. همچنین به منظور درک بهتر مطالب و تجسم آن در ذهن زبان‌آموزان، از تصاویر مرتبط با موضوع درس از جمله آثار دیدنی و شاخص شهرهای مختلف و یا نقشه کشورهای در قالب متن اصلی استفاده می‌شود.

پس از متن اصلی، بخش آموزش مستقیم دستور زبان قرار دارد. در این بخش مقولات و نقش‌های دستوری که در متن اصلی مورد تأکید قرار گرفته‌اند، از طریق قواعد دستوری و با استفاده از علایم دیداری نظیر جدول توضیح داده می‌شوند. بخش دستور زبان در شیوه انتقالی از جهاتی شبیه به بخش دستور زبان در شیوه دستور-ترجمه می‌باشد، به طوری که در این شیوه نیز هر بخش با ذکر نام مقوله و یا نقش دستوری آغاز می‌شود و در خصوص هر مقوله و یا نقش دستوری، توضیحاتی با ذکر مثال نیز ارائه می‌گردد، با این تفاوت که در این شیوه بر خلاف شیوه دستور-ترجمه، نام مقوله و یا نقش دستوری و همچنین توضیحات، به دلیل عدم زبان مادری مشترک، به زبان مقصد بیان می‌شود. ضمن آنکه ترجمه مثال‌های مربوط به نکات دستوری نیز ذکر نمی‌گردد. اگرچه قواعد دستوری در آموزش زبان به شیوه انتقالی بر خلاف شیوه دستور-ترجمه، در ابتدای درس قرار ندارد، اما تأکید بر نکات دستوری در متن درس، ذکر قواعد دستوری پس از متن اصلی و سپس تکرار آن‌ها در قالب تمرینات مختلف، بیانگر محوریت دستور زبان در آموزش زبان به شیوه انتقالی می‌باشد.

پس از دستور زبان، بخش واژگان و تمرینات در نظر گرفته شده است. زبان‌آموزان در بخش واژگان با واژه‌های جدید و مرتبط با موضوع متن اصلی آشنا می‌شوند. بخش تمرینات نیز به تکرار و تعمیق مطالب دستوری اختصاص دارد. هدف از تمرینات که در ارتباط مستقیم با بخش دستور زبان هر درس قرار دارند، تکرار و کاربرد صحیح مطالب دستوری می‌باشد. به منظور راهنمایی زبان‌آموزان در خصوص نحوه حل تمرینات، توضیح کوتاهی حداکثر در قالب یک جمله در ابتدای هر تمرین داده می‌شود. گاهی نیز نمونه حل شده یک تمرین ارائه می‌گردد. تمرینات مورد استفاده در شیوه انتقالی بیشتر از سه نوع زیر می‌باشند:

- شکل صحیح کلمه داخل پرانتز با توجه به متن (der Lückentext)

- پر کردن جاهای خالی با کلمات مناسب (die Einsetzübung)

- مرتب کردن جملات به هم ریخته (die Umformungsübung)

طراحی تمرینات عموماً به گونه‌ای است که امکان هر گونه خلاقیت در زبان‌آموز در پاسخ به تمرینات سلب می‌شود. به عبارتی دیگر، پاسخ تمرینات صرفاً یک مورد مشخص را شامل می‌شود. تکرار دائم یک نکته دستوری در قالب تمرینات متعدد و همچنین استفاده از جملات فاقد ارتباط معنایی، بیانگر الگوبرداری شیوه انتقالی از شیوه‌های شنیداری و دستور-ترجمه و نیز تأثیر نظریه رفتارگرایی بر این شیوه می‌باشد. متن‌های مرتبط با موضوعات فرهنگی، ادبی و روزمره، بخش پایانی درس را تشکیل می‌دهند. متن‌های آخر درس، غالباً ارتباط موضوعی با متن اصلی ندارند و صرفاً با هدف آشنایی کلی زبان‌آموزان با واژگان جدید و همچنین فرهنگ و جامعه زبان آلمانی تدوین و یا انتخاب می‌شوند. ایام هفته، ماه‌های میلادی، وعده‌های غذایی، مراجعه به آژانس مسافرتی، ملاقات دوستان، رفتن به مکان‌های تفریحی و بریده‌ای از جراید، معمولاً در زمره موضوعات این بخش قرار می‌گیرند.

ویچرک در مطالعه خود مبنی بر مهمترین شیوه‌های آموزش زبان خارجی، اصول حاکم بر شیوه انتقالی را که در برنامه‌های آموزش زبان دهه ۵۰ قرن بیستم نیز به صراحت عنوان گردیده است، به صورت زیر منعکس می‌کند (ر.ک. سایت ویچرک، ۲۰۰۵):

- تحول شخصیتی در زبان‌آموزان

- آموزش مرحله‌ای دستور زبان

- آموزش ادبیات

- توجه به نقش کاربردی زبان و اهمیت تفهیم و تفاهم در ارتباطات زبانی

- اولویت ارتباط گفتاری بر ارتباط نوشتاری

- آموزش به زبان مقصد

- توجه به استقلال فردی زبان‌آموزان

از آنجا که شیوه انتقالی، تلفیقی از دو شیوه دستور-ترجمه و شنیداری می‌باشد، طبعاً بین

این شیوه و شیوه‌های مذکور تشابهات و تفاوت‌هایی وجود دارد. در جدول شماره ۱

ویژگی‌های مربوط به هر یک از شیوه‌های مذکور نشان داده شده است:

جدول شماره ۱

شیوه	محیط آموزش	مخاطب	زبان درس	مهارت‌ها	نظریه دستوری
دستور- ترجمه	جامعه زبان مبدأ (جامعه زبان مادری)	همگن	زبان مبدأ	کتبی	دستور سستی
شنیداری	جامعه زبان مبدأ (جامعه زبان مادری)	همگن	زبان مقصد	شفاهی	نظریه زبانی ساختگرایی
انتقالی	جامعه زبان مقصد (جامعه زبان خارجی)	همگن/ ناهمگن	زبان مقصد	شفاهی	دستور سستی

بستر الکترونیکی

اگرچه شیوه‌های مختلف آموزش زبان در اصل برای محیط‌های سستی طراحی و ابداع شده‌اند، اما اینترنت و امکانات موجود در آن با ایجاد محیط‌های آموزشی چندرسانه‌ای و همچنین شبیه‌سازی موقعیت‌های مختلف، اجرای شیوه‌های آموزش زبان را در محیطی مجازی و در قالب آموزش نوین حضوری (ر.ک. حقانی، ۱۳۸۳، ب، صص ۴۹-۳۹) امکان‌پذیر ساخته است. به عنوان مثال در طراحی درسی که قابلیت اجرا در سیستم مدیریت آموزش (LMS) را داشته باشد، می‌توان سناریوی درس را به گونه‌ای تنظیم کرد که با ورود زبان‌آموز به محیط مجازی و انتخاب درس مورد نظر، متن اصلی در اختیار وی قرار گیرد. سپس معلم مجازی به خواندن متن درس می‌پردازد و یا اینکه صدای وی با انتخاب گزینه مخصوص پخش می‌گردد. ضمن آنکه امکان تکرار متن به میزان دلخواه نیز وجود دارد. پس از خواندن متن و آشنایی ضمنی زبان‌آموز با مقوله دستوری جدید، آموزش دستور زبان آغاز می‌گردد. ارائه چندرسانه‌ای مطالب دستوری از طریق اینترنت و استفاده از رنگ‌ها، علائم و جداول مختلف علاوه بر آنکه یادگیری دستور زبان را تسریع می‌بخشد، آموزش خشک و سستی دستور زبان را نیز جذاب‌تر می‌سازد. چنانچه مراجعه به سایت‌های تخصصی دستور زبان پیش‌بینی شده باشد، زبان‌آموز می‌تواند و یا باید با بررسی مطالب بخش دستور زبان بر کمیت و کیفیت یادگیری مطالب بیفزاید. به منظور تکرار مطالب دستوری، تمرینات مختلفی در محیط آموزشی ارائه می‌گردد.

زبان آموز پس از حل تمرینات، پاسخ صحیح را از طریق پست الکترونیکی برای معلم ارسال می‌کند. در مواردی نیز پس از حل تمرینات، پاسخ صحیح از طریق محیط آموزشی در اختیار زبان آموز قرار می‌گیرد. گاهی نیز به جای ارائه پاسخ صحیح، صرفاً دو پاسخ بلی/خیر عنوان می‌شود که این نوع تمرین بیشتر جنبه آزمون پیدا می‌کند. در بخش واژگان و متون پایان درس نیز از دو امکان مختلف استفاده می‌شود. در حالت اول واژگان جدید و متون مربوط به فرهنگ و جامعه در اختیار زبان آموزان قرار می‌گیرد و آن‌ها می‌توانند در قالب گروه‌های دو یا چند نفره به بحث و تبادل نظر درباره مقولات فرهنگی جامعه مقصد بپردازند. در حالت دوم زبان آموزان تحت نظارت و راهنمایی معلم وارد سایت‌های اطلاعات عمومی، شهرها، دانشگاه‌ها و غیره می‌شوند و به جستجوی موارد خواسته شده می‌پردازند. ضمن آنکه گزارش تحقیق خود را نیز برای معلم ارسال می‌کنند.

با توجه به اینکه در شیوه انتقالی مهارت‌های شفاهی از طریق تعامل زبان آموزان با فرهنگ و جامعه زبان مقصد، ایجاد و تعمیق می‌یابد، اجرای این شیوه در جامعه زبان مبدأ، طبعاً مشکلاتی را در تعمیق مهارت‌های شفاهی به دنبال خواهد داشت. به ویژه به دلیل همگن بودن زبان آموزان در کلاس درس، غالباً زبان آموزش به سمت زبان مادری سوق می‌یابد و محیط مناسب برای کاربرد زبان مقصد فراهم نمی‌شود. با توجه به سناریوی درس و قابلیت‌های اینترنت، مدرس می‌تواند با استفاده از ابزارهای برقراری ارتباط جمعی، امکان تعامل زبان آموزان با گویشوران زبان خارجی را فراهم نماید. جدول شماره ۲، قابلیت‌های بستر اینترنت در شیوه انتقالی از دو دیدگاه آموزش سنتی و آموزش نوین حضوری را به نمایش می‌گذارد.

جدول شماره ۲

فاکتور: دانش (محتوا)		
o-Learning (online-Learning)	c-Learning (classroom-Learning)	نوع آموزش
تقسیم شده - جزئی	یکجا- کلی	پارامتر
تقریباً نامحدود - تقریباً وابسته	محدود- وابسته	اندازه
گسترش		
فاکتور: نظارت		
تقریباً نامحدود	بسیار محدود	ردگیری
متعلم محور- فعالانه	معلم محور- بیشتر انفعالی	یادگیری
آزمون محور/ تقریباً نامحدود	آزمون محور - محدود	سنجش
فاکتور: آموزش		
حضور، درخواستی، جزء به جزء	حضور، (اکثراً) یکجا	ارائه
تعریف شده، متغیر	تعریف شده، متغیر	عمق
باز (تعریف شده) و متغیر	بسته	محیط
فاکتور: نگرش		
متعلم (بر اساس طرح درس)	معلم	مسئولیت
نامحدود	بسیار محدود	دسترسی

همانگونه که از جدول فوق بر می‌آید، ارائه جزء به جزء مطالب درسی، از قابلیت‌های آموزش نوین حضوری در پارامتر اندازه می‌باشد. در این حالت هر یک از زبان‌آموزان به صورت انفرادی و بر اساس میزان معلومات خود، یکی از دروس موجود در محیط مجازی آموزش را انتخاب می‌نماید. ضمن آنکه پارامتر اندازه در آموزش نوین حضوری، امکان انتخاب یکی از بخش‌های هر درس به عنوان مثال بخش تمرین و یا آزمون را نیز فراهم نموده است. وجود سایت‌های تخصصی دستور زبان، ادبیات و آزمون‌های الکترونیکی، سایت‌های

آموزش زبان و همچنین سایت‌های خبری و غیره، گستره کسب دانش را برای زبان‌آموزان تقریباً نامحدود ساخته است. ضمن آنکه سایت‌های مربوط به شهرها و مناطق دیدنی نیز بر اطلاعات عمومی زبان‌آموزان در خصوص فرهنگ و جامعه زبان مقصد می‌افزاید. با توجه به اینکه در آموزش نوین حضوری پارامتر مسئولیت تقریباً به طور کامل بر عهده زبان‌آموز قرار دارد، به همین جهت کسب دانش و توانش زبانی (پارامتر یادگیری) مستلزم شرکت فعال وی در روند آموزش است.

با ارسال پاسخ تمرینات و آزمون‌ها از طریق پست الکترونیکی، امکان نظارت معلم بر فعالیت‌های آموزشی زبان‌آموزان به دو صورت هم‌زمان و در زمان وجود دارد. ضمن آنکه ارزیابی میزان فعالیت‌های زبان‌آموز (پارامتر سنجش) صرفاً از طریق سؤالات ارسالی از سوی معلم و یا سؤالات موجود در محیط درس صورت نمی‌گیرد. در واقع وجود سایت‌های مختلف آزمون در اینترنت، سنجش زبان‌آموزان از فعالیت‌های آموزشی خود را تقریباً نامحدود ساخته است. ضمن آنکه سایت‌های مذکور و نیز سایت‌های آموزش زبان و سایت‌های تخصصی، یادگیری زبان‌آموز را نیز تعمیق می‌بخشد. گستردگی شبکه اینترنت و وجود سایت‌های آموزشی و تخصصی گوناگون، پارامتر دسترسی را برای زبان‌آموزان نامحدود کرده است، به طوری که زبان‌آموزان با وارد کردن یک واژه تخصصی به انبوهی از اطلاعات مورد نیاز دست می‌یابند. از دیگر قابلیت‌های بستر اینترنت وجود ابزارهای چت و پست الکترونیکی می‌باشد که به واسطه امکان برقراری ارتباط گسترده با زبان‌آموزان سایر مؤسسات و حتی گویشوران زبان خارجی، محیط آموزش را باز و گسترده نموده‌اند.

نتیجه‌گیری

شیوه‌های آموزش زبان در همه ابعاد خود چه از منظر عوامل و چه از منظر پارامترهای تأثیرگذار بر روند یادگیری، هیچگاه به طور یکسان تحول نیافته‌اند. استفاده از هر شیوه نیز ارتباط مستقیم با قابلیت‌های آن در ایجاد و گسترش مهارت‌های چهارگانه کلاسیک و همچنین انتظارات و فلسفه آموزشی مراکز آموزش زبان در هر دو محیط سنتی و مجازی دارد. تأکید شیوه انتقالی بر مخاطب و محیط آموزش، تحقق اهداف آموزشی آن را در بستر الکترونیکی به

خوبی میسر کرده است، زیرا به فعالیت واداشتن زبان‌آموز و شبیه‌سازی آنچه که محیط آموزش در ابعاد گوناگون خود در روند زبان‌آموزی دارا می‌باشد، نسبت به بستر سنتی در پارامترهای گسترش، ردگیری، ارائه و دسترسی برتری کامل دارد.

منابع

- ۱- حقانی، نادر، «روش دستور-ترجمه در بستر آموزش الکترونیکی»، *فصلنامه پژوهش زبان‌های خارجی*، ۲۲، تهران، ۱۳۸۳ الف.
- ۲- _____، «قابلیت‌های بستر الکترونیکی در آموزش زبان»، *فصلنامه پژوهش زبان‌های خارجی*، ۱۸، تهران، ۱۳۸۳ ب.
- 3- Christ, H./de Cillia, R., „ Geschichte des Fremdsprachenunterrichts in deutschsprachigen Ländern seit 1945“, In: Bausch, K.R./Christ, H. u.a., *Handbuch Fremdsprachenunterricht*, Tübingen, 2003, 614-621.
- 4- Neuner, G./Hunfeld, H., *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts, Eine Einführung*, Berlin, Langenscheidt, 1993.
- 5- Neuner, G., "*Vermittlungsmethoden: Historischer Überblick*", In: Bausch, K.R./Christ, H. u.a., *Handbuch Fremdsprachenunterricht*, Tübingen, 2003, 225-234.
- 6- (N.N.), "Methodiken des DaF-Unterrichts", In: *TextTexturen*, www.textturen.de/arbeiten/daf_methodiken/, 2005. [25.06.2005]
- 7- Wieczorek, B., *Die wichtigsten Methoden des Fremdsprachenunterrichts*, www.zs.ozimek.pl/artykuly/methoden.htm, (s.a.). [25.06.2005]